

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

toto třetí číslo stávajícího ročníku našeho časopisu se opět nese v duchu cesty napříč staletími – od antických právních institutů až po moderní kodifikace a ústavněprávní problematiku 20. století. Všechny příspěvky spojuje snaha ukázat právo nikoli jako pouhý soubor právních norem, ale jako fenomén, který formuje společnost, vstupuje do dialogu s náboženstvím, kulturou či filosofií a zároveň se neustále přetváří podle potřeb doby.

Úvodní článek nás zavádí do antického světa, kdy Róbert Brtko (*Noxae deditio* delikventného otroka v prameňoch rímskeho práva) otvára problematiku noxální odpovědnosti a ukazuje, jak vydání otroka poškozenému bylo nejen praktickým řešením škody, ale i místem, kde se potkávalo *ius civile* s *ius gentium*. Kamila Bubelová (*Arrha* – tisíciletý symbol dohody) sleduje vývoj *arrhy* – zástavy jako symbolu dohody – od hebrejských a řeckých pramenů až po dnešní občanské právo. Oba texty připomínají, že mnohé instituty, které známe z moderní právní vědy, mají své kořeny ve starověkých ustanoveních, stejně jako v tehdejšímu pohledu na spravedlnost.

Specifický náhled na propojení práva, náboženství a symboliky poskytují další příspěvky. Ve své stati Lyuba Radulova (*Nekrodiatagma. Some Observations on I. Thrake Aeg. E216*) analyzuje thrácký funerální nápis s neobvyklým termínem *nekrodiatagma* a ukazuje, že ochrana hrobky v antice byla trojjediným fenoménem – právním, náboženským i osobním. Matej Mlkvý (*Symbolika vena* vo vybraných rímskych právnych a literárnych prameňov) zkoumá věno nejen jako ekonomickou instituci, ale i jako literární motiv, jehož ohlas nacházíme například u Plauta. Valéria Terézia Dančiaková (*Zmluvy s bohmi: zmluva ako základ vzťahu medzi človekom a božstvom*) se zaměřuje na smluvní charakter římského náboženství, který spočíval primárně v zajištění *pax deorum*, a to na základě výkladu biblických termínů užívaných pro smlouvy. Konkrétně se jednalo o hebrejský pojem *ברית* (*berit*) a řecký *διαθήκη*, který je analyzován s textovým kontextem jejich použití.

O tom, že se právní tradice odráží i v textech, které propojují právo s literaturou a jazykem svědčí následující příspěvky. Pavel Salák (*Nález pokladu v Horatiovi a Matoušovi*) studuje Horatiovy Satiry a Matoušovo evangelium prizmatem vlastnického práva a ukazuje, jak kulturní obrazy pokladu souvisely s právní realitou. Marek Novák (*From Oral to Written: The Rise of Written Form in Roman Law*) sleduje velký přerod římského práva od jeho tradiční ústní formy, jež byla doprovázena gesty, k písemným dokumentům, které postupně přinesly účastníkům právních jednání vyšší míru právní jistoty.

Problematiku prolínání práva a rituálu rozvíjejí pak další dvě studie. V první, Vojtech Vladár (*Rituály skladania prísah v rímsko-kánonickom práve*) vnímá přísahu jako právně účinný rituál, zatímco Matúš Nemec (*Manumissio in ecclesia* – prepustenie z otroctva pred cirkvou) se zabývá tímto způsobem propuštění osob z otroctví, které odráží vliv křesťanství na pozdně římské právo.

Další skupina příspěvků je zaměřena na moderní evropské právní dějiny. Irena Pelikánová (*Občanský zákoník č. 40/1964 Sb. jako zrcadlo doby*) ukazuje, jak československý občanský zákoník z roku 1964 odrážel dobu svého vzniku a jak jeho stopy přetrvaly i po

roce 1989. Erlens Kalniņš (Historical Development of the Legal Regulation on Divided Use of Co-Owned Real Estate in Latvia) sleduje vývoj právní úpravy spoluvlastnictví v Lotyšsku od 19. století po současnost, čímž otevírá téma transformace středoevropského soukromého práva. Stanislav Polnar (Metamorphoses of Czechoslovak Military Justice After World War II) pak analyzuje proměnu československé vojenské justice po roce 1945 a ukazuje, jak se přetvářela v důsledku politických zvratů nejen v době totality, ale i po roce 1989.

Jistou výjimku tvoří práce Radima Selteneicha (Ústavní úprava problematiky svobody politického projevu v USA v letech 1919–1969), která je sondou do americké ústavní praxe 20. století a sleduje, jak klíčové judikáty položily základy moderní doktríny svobody projevu.

Navazující skupina studentských příspěvků rozšiřuje tematické spektrum celého čísla. Veronika Ondrášková (Mezi řemeslnou praxí a normou: ženské podnikání v rámci kodifikace generálních cechovních artikulí 1739) zkoumá otázku ženského podnikání v cechovní praxi 18. století a ukazuje, že ženy často překračovaly meze dané právními normami. Jakub Novák (Disciplinární řád československých legií na Rusi) zkoumá disciplinární řád československých legií v Rusku jako příklad specifické právní autonomie vznikající v mimořádných historických podmínkách.

V závěru čísla čtenáři najdou opět informace o nové literatuře a aktuality z vědeckého života.

Přeji příjemné čtení.

Petra Skřejpková

doi: 10.14712/2464689X.2025.28